

BASRA KÖRFEZİ'NDE GÜVENLİK DENGESİ: ABD/İSRAİL-İRAN SAVAŞININ BÖLGESEL YANSIMALARI

Yusuf Bahadır Keskin

Dr., Amasya Üniversitesi Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi

B ABD/İsrail-İran arasında yaşanan savaş ile Körfez güvenliği arasındaki bağlantı, savaşın en çok tartışılan başlıklarından birisini teşkil etmektedir. İlk saldırı dalgasında İran yönetiminin Körfez'in karşı yakasındaki Arap komşularını da hedef alması, büyük ölçüde ABD güvenlik şemsiyesine bağımlı monarşileri bir güvenlik paradoksuna sürüklemektedir. Söz konusu gerilim, Körfez ülkelerini kendi tercihleri olmayan bir savaşın tam ortasına çekerek ekonomik, diplomatik hatta varoluşsal güvenlik krizleriyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Körfez ülkelerinin İran tarafından hedef alınmasının en önemli nedeni şüphesiz ABD üslerinin bu bölgedeki yoğunluğu. Neredeyse tüm Körfez ülkelerinde mevcut ABD askeri varlığı, İran silahlı unsurları için "kolay hedef" durumundadır. Körfez ülkelerini başta İran kaynaklılar olmak üzere tehditlerden korumak amacıyla konuşlandırılan bu askeri varlıklar, bumerang etkisi yaratarak adeta canlı kalkan olmalarına yol açmıştır. Şüphesiz bölgenin saldırıların ilk hedefleri arasında yer almasının arkasında birçok stratejik neden bulunmaktadır.

Üslere yönelik saldırı dalgasının ve savunma sistemlerinin sivil noktalarda da zayıf yaratması büyük paniğe yol açmış, siyasi gerilimi artırmış ve Körfez ülkelerini adeta İran'a karşı ABD ve İsrail'in canlı kalkanı pozisyonuna sokmuştur.

İRAN NEDEN KÖRFEZİ HEDEF ALDI?

Haziran 2025'te yaşanan 12 günlük savaşın ardından Tahran, olası bir ABD ya da İsrail saldırısına karşı geliştirdiği an-gajman çerçevesinde başta Körfez ülkeleri olmak üzere Ortadoğu'daki tüm Amerikan askeri varlıklarının meşru hedef hâline geleceğini belirtmişti. Başta Katar ve Bahreyn olmak üzere Körfez'deki üslerden herhangi bir saldırı için Vaşington'a onay çıkmamış olsa da İran bu tesislerin tamamını hedef alan saldırılar gerçekleştirdi. Bu saldırıların bir kısmı başarılı olurken bir kısmı hava savunma sistemleri tarafından etkisiz hâle getirilebildi. Günün sonunda ihtişamlı Arap kentlerinden yükselen dumanlar, hafızalardan kolay silinmeyecek görüntüler ortaya koydu.

Körfez'deki Amerikan Askeri Ayak İzi: Körfez'deki Arap ülkelerinin tamamında güvenlik ve lojistik maksatlı Amerikan askeri varlığı mevcuttur. Katar'da bulunan operasyonel merkez niteliğindeki El-Udeyd Hava Üssü CENTCOM'un Ortadoğu'daki en büyük askeri varlığıdır. Bölgedeki hava operasyonlarının komuta merkezi (CAOC) buradadır. Pist uzunluğu ve 10.000 civarındaki Amerikan personeli de eklendiğinde Tahran için öncelikli

hedeflerden birisi hâline gelmiştir. Öne çıkan bir diğer tesis de Bahreyn'de konuşlu, "Naval Support Activity (NSA) Bahra-in" isimli donanma destek birimidir. ABD Deniz Kuvvetleri 5. Filo'sunun karargâhı olan bu tesisden Hürmüz Boğazı ve Basra Körfezi'ndeki deniz güvenliği yönetilmektedir. İlave-ten ABD Kara Kuvvetleri Merkez Komutanlığı'nın (ARCENT) ileri karargâhı olan Kuveyt'teki Camp Arifjan ve Ali el-Salem, BAE'deki el-Dhafra ve Jebel Ali, Suudi Arabistan'daki Prens Sultan Hava Üssü, Amerikan donanmasına bakım ve ikmal desteği veren Umman'daki Duqm ve Salalah Limanları da bölgede göze çarpan diğer askeri noktalardır. Bu üslerin çoğu CENTCOM bünyesinde faaliyet göstermekte olup, operasyon alanlarında İngiliz (Birleşik Krallık) unsurları da mevcuttur. İran füzelerinin menzillerinin Amerikan ana karasına yetmemesi ve Körfez'deki ABD askeri varlıklarının kendisine yönelik saldırılarda istihbarat ve lojistik destek maksadıyla kullanımı dolayısıyla Tahran, bu kolay hedefleri görmezden gelmemiştir. Üslere yönelik saldırı dalgasının ve savunma sistemlerinin sivil noktalarda da zayıf yaratması büyük paniğe yol açmış, siyasi gerilimi artırmış ve Körfez ülkelerini adeta İran'a karşı ABD ve İsrail'in canlı kalkanı pozisyonuna sokmuştur.

Maliyet Dayatma Stratejisi: ABD ve İsrail ittifakıyla doğrudan bir konvansiyonel savaşı kazanma şansının olmadığı farkındadır. Bunun bir yansıması olarak "maliyet dayatma" stratejisine yönelmekte, bu kapsamda tüm dünyayı etkileyecek, akaryakıt fiyatlarını şoka sürükleyecek ve küresel enerji piyasalarında istikrarsızlık yaratacak hamleleri alternatifleri arasında değerlendirmektedir. Dünyanın en değerli şirketlerinden birisi olan Saudi Aramco'ya ait petrol tesisleri, Katar'daki LNG üretim tesisleri, Birleşik Arap Emirleri'ndeki (BAE) limanlar, havalimanları ve ihtişamıyla öne çıkan bazı sivil noktalar hedef alınmıştır. Körfez yönetimlerini bu "şantaj" yöntemiyle savaşın bitirilmesi için ABD'ye baskı yapmaya yönlendirmek, İran adına masadaki stratejilerden biridir.

Vizyon Projeler ve İstikrar İmajına Yönelik Tehdit: Petrole bağımlı ekonomi modellerinden kurtulma arayışı son yıllarda Körfez'in yükselen trendi konumunda. Bu arayışa paralel olarak Suudi Arabistan'ın veya Dubai'nin iddialı ekonomik dönüşüm programları öne çıkmaktadır. Son 10 yılda büyük yatırımlar yapılan ve bölgeyi "geleceğin teknoloji, finans ve turizm merkezi" hâline getirme planları, İran'a yönelik saldırılarla birlikte tarihin en sert ontolojik sınavıyla yüzleşmek-

tedir. İran misillemelerinin bölgeyi de hedef alması, Körfez ülkelerinin küresel sermayeye pazarladıkları belki de en kıymetli emtia olan "istikrar" imajını sarsmış durumdadır. "İstikrar adası" mitosu, bir kez yitirildiğinde tekrar toparlanması bir hayli zordur. İran saldırılarının yarattığı bu "stratejik kırılma" Suudi Arabistan'ın *Vision 2030* ve BAE'nin *We the UAE 2031* gibi devasa iktisadi projeksiyonları da sekteye uğratmakta ve sürdürülebilirliğini sorgulamaktadır. Jeopolitik istikrarın ve yabancı yatırımcının güveninin kaybedilmesi, Körfez adına ağır sonuçlar doğurma riskini taşımaktadır.

Enerji ve Su Güvenliği Krizleri: Bölgenin ekonomik zenginliği enerjiye, biyolojik varlığı ise teknoloji bağımlı su kaynaklarına endekslidir. Enerji boyutunda "hidrokarbon trafiğinin şahdamarı" şeklinde ifade edebileceğimiz Hürmüz Boğazı, geçiş güzergâhı olmanın ötesinde Körfez monarşileri için varoluş kapısı niteliğindedir. Bu su yolunun kapanması veya kısıtlanması, gelir azaltıcı sonuçların çok ötesinde zararlar yaratabilecektir. Lakin meselelerin daha dramatik boyutu su krizidir. Bölgenin ontolojik güvenliğini doğrudan tehdit eden bu konuda Körfez ülkeleri, petrol ve doğal gaz konusunda olduğu kadar şanslı

ABD ve İsrail ittifakıyla doğrudan bir konvansiyonel savaşı kazanma şansının olmadığı farkındadır. Bunun bir yansıması olarak "maliyet dayatma" stratejisine yönelmekte, bu kapsamda tüm dünyayı etkileyecek, akaryakıt fiyatlarını şoka sürükleyecek ve küresel enerji piyasalarında istikrarsızlık yaratacak hamleleri alternatifleri arasında değerlendirmektedir.

Enerji boyutunda "hidrokarbon trafiğinin şahdamarı" şeklinde ifade edebileceğimiz Hürmüz Boğazı, geçiş güzergâhı olmanın ötesinde Körfez monarşileri için varoluş kapısı niteliğindedir. Bu su yolunun kapanması veya kısıtlanması, gelir azaltıcı sonuçların çok ötesinde zararlar yaratabilecektir.

değildir. Tatlı su kaynaklarının yetersizliği, bu ülkeleri tuzlu deniz suyunun arıtılarak kullanımına mecbur bırakmakta ve bu arayışla milyarlarca dolarlık su arıtma tesisleri yatırımları yapılmaktadır. Modern şehirlerin yaşam destek üniteleri olan bu tesislerin hedef olması, çok zor kapanacak bir yara açılması anlamına gelecektir ki İran'ın Körfez'e yakın Buşehr Nükleer Santrali'nde meydana gelecek bir radyoaktif sızıntı, sıg ve kapalı bir deniz olan Körfez'i kullanılamaz hâle getirme riski taşımaktadır. Böyle bir tablonun ortaya çıkması, bölge ülkeleri için bir su krizi yaratmakla kalmayıp, biyolojik devamlılığı da derinden sarsacaktır.

Körfez – ABD İlişkilerinin Sarsılması: İran'ın Körfez monarşilerinin topraklarını hedef alması, rastgele bir askeri misilleme tercihi olmayıp, Vaşington ile bölge başkentleri arasında hâlihazırda sarsılmış olan tarihsel güveni temelinden yok etmeyi amaçlamaktadır. Bu sofistike psikolojik harp hamlesi, her füze veya her İHA saldırısından sonra Körfez'deki karar alıcıların zihinlerine "ABD bizi korumak için gerçekten fedakârlık yapar mı?" sorusunu düşürmeyi amaçlamaktadır. Bu soruya verilecek olumsuz yanıtların yaratacağı derin hayal kırıldığı, bir sadakat erozyonunu beraberinde getirecek ve Körfez ülkelerinin

İsrail'i korumak adına tereddüt etmeksizin canlı kalkan yapılabileceğini veya gözden çıkarılabileceğini gösterecektir. Üstelik ABD'nin bu saldırıların sonucunda İran'ın nükleer ve balistik teknolojisini istediği seviyeye geriletip İsrail'in güvenliğini konsolide etmesi durumunda, İran'daki rejimin varlığını sürdürmesine müsaade etme riski de bulunmaktadır. Böylesi bir senaryonun gerçekleşmesi Körfez monarşileri adına, İran gibi yaralı ve öfkeli bir devle baş başa kalmak ve bölgede belki de yüzlerce sene devam edecek düşmanlık ortamının palazlanması anlamına gelmektedir. Ortaya çıkabilecek bu "stratejik yalnızlık" senaryosu, Körfez ülkelerinin kaderini olumsuz yönde etkileme riski taşımaktadır. İran saldırılarının, bölgenin "herkesle konuşabilen aktörü" olan Umman'ı dahi hedef alması, artık "gri alan" kalmadığını ve herkesin hedef olabileceğini göstermektedir. İran'ın bu saldırgan tutumu, kısa vadede Körfez ülkelerini ABD güvenlik şemsiyesinin altına itebileceği gibi, orta ve uzun vadede bu şemsiyenin koruyuculuğuna dair şüpheleri ortaya çıkartmaktadır. Körfez adına ilerleyen dönemlerde sadece ABD'ye yaslanan bir güvenlik mimarisi yerine daha organik ve bölgenin dinamikleleriyle daha uyumlu ittifakların arayışları ve savunma doktrini inşası gündemi meşgul edecektir.

Körfez ülkelerinin kendilerini onay vermedikleri bir savaşın içinde bulmaları ve sıcak bir çatışma ortamına sürüklenmelerinin yarattığı derin hayal kırıklığı, ihanet hissini de beraberinde getirmektedir.

GELECEK SENARYOLARI VE KÖRFEZ İÇİN TEHDİTLER

Körfez bölgesinde yaşananlar, küresel sistemin geleceğine dair önemli bir kırılma noktasını işaret etmektedir. ABD/İsrail-İran savaşından çıkacak nihai sonuç hem bölgesel hem de küresel düzeyde birçok dinamiği değiştirme potansiyeline sahiptir. İran'ın "devrimci-direnişçi" pozisyonu ile Körfez ülkelerinin "modernist-vizyoner" tutumu arasında ontolojik bir hesaplaşmanın ortaya çıkması muhtemeldir. Klasik askeri güç projeksiyonunun ötesinde, nükleer, biyolojik, demografik ve ekonomik konuları da kapsayan çok katmanlı bir "hibrit tehdit" sarmalının ortaya çıkması ihtimali göz ardı edilemeyecek kadar yüksektir. Doğrudan bir konvansiyonel savaşın çıkması ihtimali şu an düşük görünse de İran İslam Cumhuriyeti'nin hayatta kaldığı senaryoda asimetrik caydırıcılık, hibrit baskı ve gerilimi tırmandırma gibi araçlarla Körfez monarşileri üzerinde riskler yaratma kapasitesini muhafaza etmektedir. Bu riskleri şu şekilde sıralamak mümkündür;

1. Balistik füze ve İHA kapasitesi, Körfez güvenliği üzerinde artık çok daha ciddi bir askeri baskı unsurudur. Orta menzilli balistik füzeler ve kamikaze İHA sistemleri, Körfez coğrafyasının tamamını kapsamaktadır.

2. Enerji altyapısı ve deniz ticareti üzerinde de baskı kapasitesini koruyan bir İran, Hürmüz Boğazı'ndaki trafiği tehdit edebilmektedir ve bu durum petrol ihracatına bağımlı Körfez monarşileri adına ciddi bir kırılganlık yaratmaktadır.

3. İran'ın vekil güçleri Körfez güvenlik mimarisinde belirsizlik yaratmaya devam etmektedir. Bilhassa Yemen'deki Husilerin geçmiş yıllarda BAE ve Suudi Arabistan'daki stratejik noktalara yönelik saldırıları, İran cephesinin bunu yapabilecek kapasiteye sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Irak ve Lübnan'daki milis güçler de eklendiğinde İran'ın bölgede ördüğü ideolojik güçler, doğrudan çatışmaya girmeden bölge ülkeleri üzerinde baskı üretebilmesini mümkün kılmaktadır.

4. Dördüncü ve son risk ise İran'ın mezhepsel kapasitesini jeopolitik bir baskı aracı olarak kullanmayı artırmasıdır. Bahreyn, Kuveyt ve Suudi Arabistan'ın doğu bölgesinde yoğunluğu göze çarpan Şii gruplar, teorik bir etki alanı yaratabilmektedir. Körfez monarşileri bu tehdide karşı Arap Baharı olaylarındaki tecrübelerinden hareketle güçlü iç güvenlik mekanizmaları geliştirmiş olsa da söz konusu gerçeklik İran adına her daim kullanılmaya hazır bir unsur olarak tercih edilmeye hazır şekilde bekleyecektir.

Sonuç olarak İran'ın Körfez monarşilerine yönelik tehditler üretebilme kapasitesi, konvansiyonel askeri gücün ötesinde çok katmanlı ve stratejiktir. ■